

De Wereldtentoonstelling en de roots van de Ronde van Vlaanderen

In de annalen van de wielergeschiedenis lezen we dat de eerste Ronde van Vlaanderen in 1913 georganiseerd werd door de krant *Sportwereld* als publiciteitsstunt naar het voorbeeld van het Franse *l'Auto* (Ronde van Frankrijk) en het Italiaanse *La Gazzetta dello Sport* (Giro d'Italia). Odiel Defraeye, de eerste Belgische winnaar van de Ronde van Frankrijk in 1912, zou sportjournalist Karel Van Wijnendaele dit idee tijdens het Kampioenschap van Vlaanderen te Koolskamp ingefluisterd hebben "... dat het toch skoeone zoe zien mochten wieder in de Vlaanders ook zo'n ronde en geliek in Frankriek!" Na afloop van de koers zou Karel in het café Cour Du Commerce het parcours van de wedstrijd uitgetekend hebben op een bierviltje. Een mooi verhaal dat perfect in de sfeer van de geromantiseerde mythevorming past, maar de Ronde van 1913 was niet de eerste - zoals algemeen aangenomen wordt - en ook de exacte aanleiding voor het organiseren van de Ronde kwam waarschijnlijk uit een heel andere hoek.

De velodroom van Mariakerke nabij het Maurice Claeysplein op de Brugsesteenweg was de aankomstplaats van de Ronde in 1913. Collectie Luc Fortie, secretaris heemkundige kring Marka - Mariakerke.

DE EERSTE RONDEN

Van 1908 tot 1912 organiseerden de Oost- en West-Vlaamse wielerafdelingen van de sportbond UBSSA (Union Belge des Sociétés de Sports Athlétiques) in samenwerking met *Het Sportblad* de Ronde van Vlaanderen als een tweedaagse rittenkoers voor meerdere categorieën: liefhebbers, toeristen en junioren. Naargelang van de krant en de reporter werd de wedstrijd onder meer de *Omloop van Vlaanderen* of *Ronde der beide Vlaanders* genoemd. Ook toen *Sportwereld* op 25 mei 1913 de eerste Ronde voor beroepsrenners organiseerde, gebruikten andere kranten nog benamingen als *Omloop*, *Rondloop* of *Rondrit*. Het waren dus niet Leon Van Den Haute en Karel Van Wijnendaele van *Sportwereld* die de eerste Ronde organiseerden en ook de naam *Ronde van Vlaanderen* was niet hun idee.

DE WERELDTENTOONSTELLING VAN GENT IN 1913

Reeds in 1905 was de Gentse gemeenteraad onder leiding van burgemeester Emile Braun ervan overtuigd dat de stad zich, in navolging van Antwerpen (1894), Brussel (1897 en 1910) en Luik (1905), kandidaat moest stellen voor het organiseren van de wereldtentoonstelling van 1909. Uiteindelijk duurde het vier jaar langer vooraleer Gent in aanmerking kwam. Van 26 april tot 3 oktober 1913 werden het Citadelpark en de velden in de zuidelijke randwijk Sint-Pieters-Aalst, heden de omgeving aan De Sterre, het decor voor de Wereldtentoonstelling. Het was een enorm project met tientallen majestueuze paviljoenen, parken, vijvers en fontein, verspreid over een oppervlakte van 120 hectare. Gent zou als hoofdstad van Vlaanderen de nijverheid van de hele streek en alle Belgische steden vertegenwoordigen. Samen met de 'rijwielen, automobielen en luchtvaart' zou de sport voldoende aandacht krijgen in het paviljoen van Nijverheid en Wetenschappen.

De hoofdingang van de Wereldtentoonstelling ter hoogte van de huidige Kortrijksesteenweg met rechts de zaal van de Belgische Nijverheid. Delcampe.net.

Om alle geplande sportevenementen in goede banen te leiden, werd er een apart sportcomité opgericht, voorgezeten door de Latemse industrieel Albert-Eugene Feyerick, voorzitter van de Internationale Schermmfederatie FIE van 1913 tot 1921 en oprichter van de Royal Latem Golf Club in 1909. Feyerick stond in voor het coördineren van allerhande sportmanifestaties tijdens de Wereldtentoonstelling. Regelmatig kregen de toeschouwers wedstrijden atletiek, turnen, boksen, tennis, vliegsport, wielrennen, schermen, golf enzovoort te zien, zowel op de terreinen van de tentoonstelling - op de aangelegde sportvelden van het Moderne Dorp - als erbuiten. De belangrijkste evenementen waren de wereldkampioenschappen tennis op gras en worstelen, het Europees kampioenschap boksen voor zwaargewichten en het Europees kampioenschap roeien in de *Terneuzensche Vaart* (Kanaal Gent-Terneuzen).

Op zaterdag 1 juni 1913 werden de paviljoenen van de Belgische nijverheden aan de hoofdingang, met onder meer de fiets-, auto- en motorindustrie en de zalen van de sportafdelingen, officieel geopend. De Belgische Wielrijdersbond (BWB) had er een stand met een tentoonstelling en ernaast waren ook enkele standen voorzien voor de fietsmerken die er hun nieuwste modellen konden promoten. Naast enkele wielervedstrijden voor clubs en liefhebbers werden een drietal wielervedstrijden voor wielren-

ners die niet bij een club waren aangesloten, ingericht. Dat waren de Grote Openingsprijs der Wereldtentoonstelling op 13 april, de Grote Prijs van Gent op 18 mei en het Kampioenschap der Vlaanderen op 15 juni. De aankomstlijn bevond zich meestal op de atletiekpiste binnen het domein van de Expo ter hoogte van De Sterre. In afwachting van de aankomst van de renners werden daar enkele atletiek- en wielervedstrijden georganiseerd.

DE RONDE... TWEEDE KEUZE?

Er werd ook geopteerd om een belangrijk internationaal wielerevenement te laten doorgaan. Daarom werd Emile De Beukelaer benaderd, voorzitter van het sportief comité van de Belgische Wielrijdersbond, eerste voorzitter van de Union Cycliste Internationale en een bekend lid van het comité, om tijdens het UCI-Congres van Parijs in februari 1913 te lobbyen om de wereldkampioenschappen baanwielrennen naar Gent te halen. Die werden uiteindelijk aan Berlijn en Leipzig toegewezen, waardoor men in Gent dus naar een waardig alternatief op zoek moest.

Profiteerde *Sportwereld* van de situatie door op eigen initiatief de Ronde van Vlaanderen te organiseren? Of werd *Sportwereld* gecontacteerd door het sportcomité met de vraag om een grote wielervedstrijd in te richten? Dat er verregaande contacten

Karel Van Wijnendaele en Leon Van Den Haute in de allereerste *Sportwereld* van 13 september 1912.

Online krantenarchief Belgicapress.be.

waren tussen het sportcomité en de wielervedwereld is een vaststaand feit, want bijna alle functies in de wielervedafdeling van het sportcomité werden bekleed door de top van de Belgische Wielrijdersbond. Die zorgde ervoor dat de drie velodromen in de omgeving van Gent (Gentbrugge, Evergem en Mariakeke) een overeenkomst hadden om tijdens de ganse periode van de Expo het aantal wielervedevenementen aanzienlijk te verhogen, zodat men elk weekend wel ergens een koers kon bijwonen. *Sportwereld* had invloed, want het was de enige sportkrant die binnen de terreinen van de Wereldtentoonstelling verkocht werd. En bij de BWB wist men dat er bij die sportkrant heel wat organisatie-talent aanwezig was. Karel Van Wijnendaele beheerde immers al enkele jaren de velodroom van Torhout en zat in het BWB-comité van bestuurders van velodromen. Leon Van Den Haute was dan weer betrokken bij de organisatie van Parijs-Roubaix, Parijs-Brussel en de Ronde van België. Bovendien werd de Ronde net als de voorgaande jaren niet door de wielervedbonden of andere instanties ingericht en werd zij de week voordien voorafgegaan en de week nadien gevolgd door andere wielervedwedstrijden die ook in het kader van de Wereldtentoonstelling georganiseerd werden. Ook toevallig is dat het bewuste artikel over de toewijzing van de wereldkampioenschappen baanwielervedrennen aan Berlijn en Leipzig in Het *Handelsblad* op dezelfde dag, 10 februari 1913, verscheen als de allereerste aankondiging van de Ronde van Vlaanderen in *Sportwereld*. Bovendien passeerde de Ronde langs de paviljoenen van het Citadelpark.

Het feit dat de start aan de Rooigemlaan lag en niet binnen de terreinen van de Expo, kan als een tegenargument beschouwd worden. Maar het is goed

mogelijk dat de infrastructuur en het personeel niet de nodige logistieke en administratieve faciliteiten konden bieden, zoals slaapgelegenheid voor de renners, een bewaakte parking voor volgwagens, beveiligde bewaring voor de verzegelde fietsen enzovoort. De enige aanwijzing hiervoor vinden we terug in een artikel van de journalist Diederik Die Vos in *Sportwereld* van 30 april 1913 waarin hij schrijft: 'En de Ronde van Vlaanderen ingericht door *Sportwereld* wordt te Gent geloopt ter gelegenheid der tentoonstelling'.

EEN VAAG ANTWOORD EN NOG MEER VRAGEN

In welke mate de Ronde van Vlaanderen werd georganiseerd in samenwerking met of in opdracht van het sportcomité van de Wereldtentoonstelling is tot op heden nog steeds niet duidelijk, maar de hypothese kan niet zomaar van tafel geveegd worden. *Sportwereld* wilde zich, net als haar buitenlandse zusterkranten, profileren als organisator van sportwedstrijden en tegelijkertijd een graantje meepikken van de immense belangstelling die Gent genoot als culturele hoofdstad. De Wereldtentoonstelling was, met goedkeuring van haar comités en de Belgische Wielrijdersbond, meer dan waarschijnlijk de reden waarom de Ronde in Gent startte en eindigde. Tegelijk roept het de vraag op of de Ronde van Vlaanderen initieel slechts bedoeld was als een eenmalig evenement. En of men ten gevolge van het immense succes bij *Sportwereld* pas nadien besliste om volgende edities te organiseren.

Filip Walenta is hoofdmeteoroloog op de militaire vliegbasis van Koksijde voor de Search en Rescue (SAR) helikopters. In zijn vrije tijd onderzoekt hij de geschiedenis van de sport en sportjournalistiek, en sinds 2018 is hij student cultuurgeschiedenis aan de Open Universiteit.

Hij richtte het digitale project Karelvanwijnendaele.be op.

Van Portugaal naar Zwijnaarde: wielercafés in Gent sinds 1869

Wat zijn wielercafés precies? Op de website van de Wielerwoordenboek van Ensie worden wielercafés als volgt omschreven: wielercafé: café dat een koerssfeer uitademt en soms wordt uitgebaat door een oudberoepsrenner; befaamde wielercafés met hun historiek worden beschreven in het uitstekende boek *Wielercafés in Vlaanderen* (2006) van Walter Rottiers en ook de gids *Wielerroutes & -cafés in België* (2008) van Borgerhoff & Lamberigts bevat de beschrijving van een dertigtal wielercafés, die aan een wielerroute gelegen zijn.

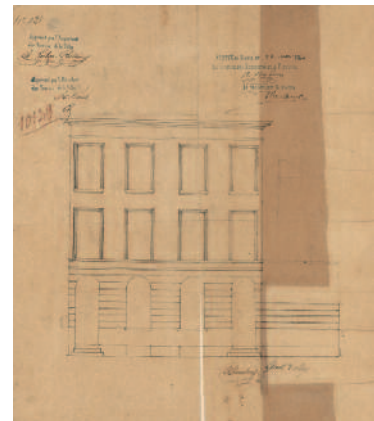
HET OUDSTE WIELERCAFÉ STOND IN GENT

Ondanks bovenstaande verdienstelijke poging is een goede alomvattende definitie voor een wielercafé niet meteen voorhanden. Belangrijk is de link met wielrennen, die in of bij het café op één of andere manier levendig aanwezig is: het café vormt de uitvalsbasis voor een wielerploeg of voor de supportersclub van een wielrenner, het café is te linken aan een plek met wielergeschiedenis (traject/helling van een bekende wedstrijd), het café wordt uitgebaat door een ex-renner (die er eventueel ook een fietsenwinkel bij uitbaat). In de inrichting van het café is de link met de wielersport ook prominent aanwezig: er zijn bekers, posters en memorabilia die expliciet naar de wielersport verwijzen.

Gent mag dan wel niet de eerste wielervedstrijd ooit op zijn grondgebied georganiseerd hebben (zie artikel Pascal Delheye), mogelijk stond het oudste wielercafé wel op Gentse bodem. De organisatie van een wedstrijd in april 1869 was immers in handen van de wielersportclub *Société Sport Vélocipédique Gantois* die gehuisvest was in het *Café du Boulevard du Béguinage*. Start en aankomst bevonden zich op de Begijnhoflaan in de nabijheid van dit café, dat te situeren valt in het noordelijke hoekpand Begijnhoflaan-Jan Verspeyestaat.

Gent zou Gent niet zijn als niet al vrij snel na het eerste wielercafé een tweede wielercafé ontstond, dat eveneens aan de Begijnhoflaan was gelegen. Bij nazicht van de Gentse bevolkingsboeken uit de periode 1867-1880 vinden we op de Begijnhoflaan op nummer 4 een estaminet *In Portugaal. A la société des Vélocipédistes Gantois* terug. Het pand waar dit estaminet gesitueerd was, is nog steeds herkenbaar

in het straatbeeld aanwezig. De naam van dit estaminet is in meerdere opzichten merkwaardig. Het is één van de schaarse herbergnamen die expliciet naar wielrennen verwijst. Wielercafés gaven meestal geen aanleiding tot het ontstaan van specifieke herbergnamen.

Oude bouwplannen uit 1863-1866 geprojecteerd op het actueel straatbeeld aan de Begijnhoflaan. In het meest linkse of meest rechtse pand van de bouwdoosiers bevond zich estaminet 'In Portugaal. A la société des Vélocipédistes Gantois' (MA_G12_8853 en MA_G12_10129).

DE MEERSBLOEM

Na deze algemenere uitweiding over wielercafés willen we het in het vervolg van dit artikel specifiek hebben over de geschiedenis van één café, namelijk De Meersbloem in Zwijnaarde. Sinds 2018 is dit café niet meer in bedrijf. De herberg was echter in verschillende gedaantes meer dan een eeuw een vaste waarde in het Gentse cafélandschap, op een markante plek aan het jaagpad langs de Schelde. In hoeverre kunnen we hier ook spreken van een wielercafé?

Verskillende elementen zorgen onmiskenbaar voor

een link van dit café met wielrennen. Voor de deur bevindt zich het wielmonument voor de onfortuinlijke profwielrenner Wouter Weylandt, die in 2011 dodelijk ten val kwam tijdens de Ronde van Italië. Naderhand werd het ook een memoriaal voor de andere vroeg overleden renners Dimitri De Fauw en Frederiek Nolf. Het verhaal van Wouter Weylandt en zijn vriendengroep vormde in 2016 een inspiratiebron voor Gentse wielersliteratuur (*De Val* van journalist Matthias Declercq). De reden waarom het monument hier is geplaatst, is een eindstreep die ter hoogte van *de Meersbloem* over het wegdek van het jaagpad werd getrokken, door de prof- en amateurwielrenners van het zogenaamde Scheldepeloton op woensdagavond. Deze trainingsgroep vertrekt van zodra het zomerruugingang vindt aan de Scheldebrug van Zwijnaarde en fietst dan tot Oudenaarde en terug. Als de eindmeet in zicht komt wordt ter hoogte van *De Meersbloem* nog een eindsprintje getrokken (<https://www.youtube.com/watch?v=EAnlooCZW6Y>). In *De Val* wordt geschreven dat de streep zou zijn getrokken door wielrenners Wouter Weylandt en Bert De Bucker, ergens begin jaren 2000.

Iets stroomopwaarts op dezelfde oever langs het jaagpad bevindt zich nog een ander herinnerings-teken voor een overleden profwielrenner. Met een eenvoudig kruisje wordt Tuur Decabooter (*El Toro*) herdacht die hier in 2012 tijdens een trainingsrit met de fiets op 75-jarige leeftijd stierf door een hartfalen. Deze flandrien won in 1960 onder andere de Ronde van Vlaanderen en was een graag geziene gast in *De Meersbloem*.

De Meersbloem was echter meer dan een ankerpunt bij wielmonumenten of een rustpunt voor vissers, wandelaars, wielrenners en wielertoeristen. Het café dankt zijn ontstaan immers aan een veerdienst die hier minstens van het einde van de negentiende eeuw tot ongeveer 1951 actief was tussen de Scheldeoevers van Zwijnaarde en Merelbeke. De oorspronkelijke herberg werd bewoond en bediend door de veerman en zijn gezin. Achtereenvolgende veer- en caféuitbaters sinds 1900 waren X. Corvette en Delfine Meirlaer, Kamiel Dhossche en Zulma Dhondt en Robert Dossche en Edith Lauwaert. Aan het eind van de jaren 1960 werd de Schelde voorzien van nieuwe dijken en oevers. Het oude café dat aan het jaagpad stond werd afgebroken en een nieuwe prefab-bungalow-constructie werd opgericht achter de Scheldedijk. In het gemeentearchief van Zwijnaarde bleef de bouwvergunning uit 1969 bewaard. Omstreeks 1980 veranderde de uitbating van het café en werd het bebouwde volume uitge-

Archiefmedewerker Luc Cnudde en echtgenote Nicole Van Wambeke bij het wielmonument aan de eindmeet voor voormalig café *De Meersbloem* in maart 2020 (foto Storm Calle).

breid met een extra woongelegenheden. De eigenares en vroegere uitbaatster Edith Lauwaert nam hier haar intrek. Op de foto's bij deze bouwtoelating is de gelegenheidscamping van enkele caravans te zien van enkele jaarlijkse gasten uit Oostende die hier tijdens de zomermaanden kwamen logeren om te waterskiën op de Schelde. Het café werd vanaf dan verhuurd aan opeenvolgende uitbaters.

Eén van de recentste uitbaters van het café is huidig archiefmedewerker Luc Cnudde, die hier samen met zijn echtgenote Nicole Van Wambeke café hield tussen 1997 en 2006. Luc organiseerde samen met buurtbewoners en verenigingen verschillende activiteiten die het café nieuw leven inbliezen: kaartwedstrijden met als hoofdprijs goede boter en als troostprijs twee potjes yoghurt, een schieting op een liggende wip die werd geïnstalleerd in de garage, toertochten georganiseerd door de wielervereniging van de oud-politieagenten van Gent, die in het café haar uitvalsbasis had, de organisatie van een heuse cyclocross in de Zwijnaardse meersen (met medewerking van Bert De Temmerman, vader van de Zwijnaardse ex-prof-wielrenner Willy De Temmerman) en de herneming van de legendarische Meersbloemkermessen uit de sixties en seventies. Toen werden aan de Meersbloem kermessen georganiseerd met legendarische optredens van volksfiguren als Joe Alcatraz en Tarzan van Zevergem. Joe slaagde erin om te ontsnappen uit een afgesloten zak waarmee hij in de Schelde werd geworpen. Tarzan ondernam er een recordpoging paalzitten.

Pieter-Jan Lachaert is archivaris in dienst van de stad Gent. Op 1 juni 2020 wordt hij deskundige Archief en Erfgoed in Ronse. Hij houdt van fietsen en cultuur in de breedste zin van het woord. Eerder publiceerde hij reeds rond wielergeschiedenis in Gent in het boek *Op weg door Gent* en Tijdschrift. Hij werkt aan een gids voor de wielmonumenten in België.

Geen koers zonder wielersclubs, cafés en ordehandhaving: Gentse pioniers in het voorjaar van 1869

Uit eerder onderzoek bleek dat de eerste wielervedstrijd op Belgische wegen – tot nader order – op 11 april 1869 te Gent werd verreden.* Het was in meerdere opzichten een intrigerende koersdag (met een nationale en zelfs internationale dimensie, deelname van mannen en vrouwen, etc.). Wat de organisatie betreft, waren er echter nog veel onduidelijkheden, vooral met betrekking tot de organisator en de ordehandhaving. Bijgestaan door Pieter-Jan Lachaert (Archief Gent) kregen we er een iets beter zicht op.

WIELERCLUBS EN KOERSCAFÉS ANNO 1869

Dat de wedstrijd in 1869 werd verreden op de Begijnhoflaan (Boulevard du Béguinage) was al bekend, onder meer door de vermelding op de bijzonder interessante affiche die wielerverzamelaar en -schrijver Etienne Bouqué kon bemachtigen. Maar wie was initiatiefnemer? Er kwamen twee mogelijke wielersclubs in aanmerking, die beiden hun uitvalsbasis hadden in een café aan de Begijnhoflaan. In die periode was er immers zowel op het nummer 51 als op het nummer 4 een 'wielerscafé' gehuisvest, respectievelijk de *Société Sport Vélocipédique Gantois* in het *Café du Boulevard du Béguinage* en de *Société des Vélocipédistes Gantois* in het café *In Portugal* (zie ook de bijdrage van Pieter-Jan Lachaert in dit nummer). De *Gazette van Gent* vermeldt op 27 maart 1869 in elk geval het eerste café: "Ziehier eenige bijzonderheden, over den door ons aangekondigden prijskamp voor velocipedes, die den 2en paaschdag, ten half drie nanoen, zal plaats hebben op de Begijnvest. 's Morgends zal het feest met kanonschoten worden aangekondigd, de gansche boulevard zal bevestigd zijn. Er zullen twee estraden gemaakt worden, eene voor het muziek, rechtover den *Café du Boulevard*, de andere aan de plaats waar de mededingers vertrekken en aankomen. Men kan op die estrade plaats nemen, mits 50 cent. [sic] per man." Verder onderzoek naar deze pionierende wielersclubs én cafés dringt zich op. Het is in elk geval opvallend dat er al vanaf die eerste koers sprake was van een 'businessmodel' – met een soort 'VIP-zone' avant la lettre die inkomsten moest genereren.

De *Société Sport Vélocipédique Gantois* – gehuisvest in het *Café du Boulevard du Béguinage* – gaf ook een 'koersaffiche' uit (Collectie Etienne Bouqué).

KOERS, PUBLIEK EN ORDEHANDHAVING

Het wielerveest had dus eigenlijk al moeten plaatsvinden op 29 maart 1869 (Paasmaandag), maar kon niet doorgaan op die datum omdat er – volgens de *Gazette van Gent* op 31 maart 1869 – te veel volk aanwezig was: "Dikwijls ziet men feesten mislukken, omdat ze geen bijval onder het publiek vinden, maar zelden maakt een feest fiasco uit hoofde van te veel deelneming van wege het publiek. Dit

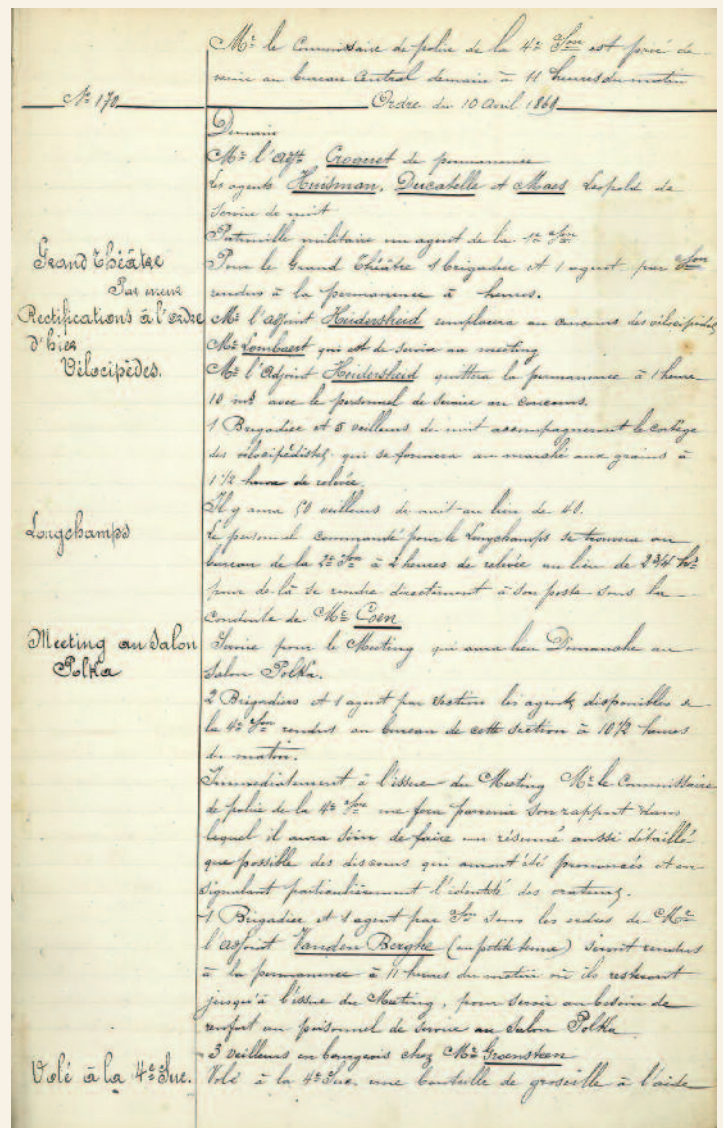
was nogtans gisteren het geval met den grooten prijskamp voor Velocipeden, die op de Begijnenvest moest plaats hebben. [...] Men kon er niet in gelukken de menigte te verdringen en de prijskamp moest tot eenen nader te bepalen dag worden uitgesteld." Er gebeurde ook een schermutseling waardoor de schrijver van het artikel concludeerde: "Als de velocipedenloop later plaats heeft, ware het zeer wenschelijk dat er zich een voldoende getal politiemannen ter plaatse bevond, ten einde de orde te handhaven." Uit de dagorders van de politie blijkt nochtans dat er wel degelijk ordehandhaving was voorzien, maar klaarblijkelijk volstonden vijf politiemannen niet om de massale volkstoeloop in goede banen te leiden. De prijskamp werd verdaagd naar 11 april 1869 en er werden bijkomende politionele maatregelen getroffen. Volgens de dagorders van 9 april 1869 zouden de politiemannen worden bijgestaan door 40 nachtwakers, een aantal dat de volgende dag nog werd opgedreven tot 50.**

De prijskamp kon goed en wel doorgaan en in de *Gazette van Gent* van 16 april 1869 werd het wedstrijdverslag gepubliceerd:

"De overwinnaars in den prijskamp der Velocipeden waren: Loop van snelheid, M..., van Brussel, die den afstand van 1000 meters op 2 ½ minuten aflegde. De prijzen voor het traagst rijden en voor den koers met hinderpalen werden ook door Bruselaars gewonnen. De heer Jules Coryn, van Gent, behaalde den *Prix de consolation*. Drie bevallige jonge juffers hebben, met broek en vest gekleed, op tweewielige velocipeden gereden; eene der drie was bijzonder sterk in die oefening en vloog als eene ware amazone over de hinderpalen." Deze verslaggeving illustreert in elk geval dat de receptie van het vrouwenwielrennen aanvankelijk niet overal zo negatief was als soms wordt beweerd. Verder onderzoek is in elk geval opportuun.

Pascal Delheye is sportpoliticoloog en titularis van de UGent-Leerstool Frans Verheeke (www.detoekomstvandesport.be). Voorheen was hij onder meer verbonden aan de KU Leuven en de University of California, Berkeley (VS). In 2014 redigeerde hij *Making Sport History: Disciplines, Identities and the Historiography of Sport* (Routledge, London & New York). Hij is co-redacteur van het magazine *De Sportwereld: geschiedenis en achtergronden van de sport* (www.desportwereld.nl).

* Zie Pascal Delheye, 'Koers, kerk en politiek: de eerste wielervedstrijden op Belgische bodem in het jaar 1869', in *Etappe: magazine over histor-*

Uit de dagorders van de politie blijkt dat er 50 nachtwakers werden opgevoerd om de 5 politiemannen bij te staan op 11 april 1869 (Archief Gent, MA_R_269).

sche fietshelden, (Roeselaere: Koers), nr. 6, 75-79. Het onderzoek van Filip Walenta (www.karelvanwijnendaele.be) bracht meer klaarheid met betrekking tot de wedstrijden die op 20 juli 1868 werden verreden op het Champ des Manoeuvres te Etterbeek. Het ging in dit geval om wedstrijden op een braakliggend oefenterrein (wat we nu wellicht als 'veldrijden' zouden kunnen categoriseren).

** De nachtwakers maakten deel uit van het Gentse politiekorps, maar beschikten over een eigen reglement. Ze moesten ook overdag ter beschikking staan van de politie bij opeising door de hoofdcommissaris. Zie ook: Isolde Vandewalle (1992), *In naam van de onrust: een onderzoek naar de organisatie van de Gentse gemeentepolitie 1848-1914*, RUG: licentiaatsverhandeling Geschiedenis).

Herinnering aan de betooging ter ere van den
H. Lippens, Burgemeester van Gent
5 Jan 1894.

Portret van Hippolyte Lippens, burge-
meester van Gent van 1882 tot 1895
(IC_PORT_Lippens).

De naam eer aandoen? Het familiearchief Lippens

In het Rijksarchief Gent maakte ik voor de opleiding Archivistiek: Erfgoedbeheer en Hedendaags Documentbeheer voor mijn stage een inventaris van het familiearchief Lippens. Ik verwerkte 18,45 strekkende meter archief, met als naam *Archief Lippens*. Het eindresultaat wordt binnenkort, na enkele revisies, door het Rijksarchief uitgegeven.

Het inventariseren van een familiearchief is nooit vanzelfsprekend. Het laat zich moeilijk in vaste schema's of indelingen dwingen. Het lexicon van Nederlandse archief termen definieert familiearchief als: *Een overgeleverde combinatie van archieven van personen die tot elkaar in betrekking staan*. Een toepasselijke definitie voor dit archief, dat al snel bleek te bestaan uit verschillende families. Prioritair was het afzonderen van families en het verduidelijken van hun link met de familie Lippens.

Ik slaagde erin om aan de hand van de archiefstukken acht kernfamilies te onderscheiden en hun stambomen te reproduceren. Vervolgens maakte ik gebruik van de documenten betreffende overerving om de band tussen de hoofdfamilies te achterhalen. Alle families bleken via huwelijken verbonden. Door hoge mortaliteit en kinderloosheid bleef per familie vaak slechts één erfgenaam over, die via een huwelijk de bezittingen en het archief doorgaf van generatie op generatie, van familie op familie.

Het familiearchief Lippens is niet één familiearchief, maar een aggregaat van onvolledige of kleinere familiearchieven. Uiteindelijk werden uit twee takken van overerving een geheel gevormd. De takken kwamen in de 19de eeuw samen, mede door het huwelijk van Charles de Kerchove de Denterghem, burgemeester van Gent, met Eugénie de Limon. Zijn kinderen verbonden zich via een dubbelhuwelijk met de familie Lippens. Charles' schoonzoon, Hippolyte Lippens, volgde hem op als burgemeester van Gent, het archief kende bij diens kinderen zijn eindbestemming.

Dit archief is van grote waarde, voornamelijk voor lokaal en genealogisch onderzoek. Het betreft bijna uitsluitend welvarende families met veel grondbezit. Velen behoorden tot de adel, bekleedden hoge politieke posities of hadden een succesvol bedrijf. De verschillende professionele achtergronden van de familieleden maakt dit tot een erg divers archief, met verscheidene soorten stukken. De nadruk ligt echter op grondbezit, bijna uitsluitend binnen het huidige Oost-Vlaanderen, vaak rond Gent. Voor onderzoek is ook de datering een meerwaarde, de stukken bestrijken een lange periode, van de 16de tot de 20ste eeuw.

Behalve dat het familiearchief Lippens een rijk bestand vormt voor historisch onderzoek, biedt het inzicht in de ingewikkelde vorming van familiearchief en in de zoektocht naar balans tussen het creëren van een toegankelijke wetenschappelijke inventaris met respect voor de organische structuur.

Alexandra Van den Berghe is doctoraatstudent geschiedenis aan de KU Leuven. Ze werkt mee aan het CORVUS-project, dat als doel heeft het ontwikkelen van nieuwe methodes en technieken voor toegepaste geschiedenis. Binnen dit project richt ze zich op de casus geschiedenis in media.

Gent wielerstad

- 1 De Wereldtentoonstelling en de roots van de Ronde van Vlaanderen
- 4 Van Portugal naar Zwijnaarde: wielercafés in Gent sinds 1869
- 6 Geen koers zonder wielersclubs, cafés en ordehandhaving: Gentse pioniers in het voorjaar van 1869
- 8 Link

Colofon

@archieflink is de driemaandelijke nieuwsbrief van 't Archief. Gent on Files (GOF), de vriendenkring van Archief Gent

Het abonnement is begrepen in de lidmaatschapsbijdrage van de vzw: € 20 individuele leden, € 25 gezin, € 35 steunende leden en € 250 ereleden.

Een los nummer kost € 5.

Rekeningnummer:

IBAN: BE31 0003 2520 7755 BIC: BPOT-BEB1

Contactgegevens GOF

Archief Gent,
De Zwarte Doos, Dulle-Grietlaan 12, 9050 Gentbrugge
Tel. (09) 266 57 60
E-mail: archieflink@stad.gent
E-mail: gentonfiles@gmail.com
Web: www.gentonfiles.be

Coördinatie en eindredactie

Joachim Derwael, Maria De Waele,
Christine Duthoit, Pieter-Jan Lachaert,
Inge Misschaert, Veerle Vandeputte

Foto's en illustraties

Storm Calle (Archief Gent) tenzij anders vermeld

Ontwerp logo

Erika Vanderstockt

Verantwoordelijke uitgever

Joachim Derwael, Peerstraat 27, 9000 Gent

Vormgeving

Candace Verbeke

Druk

NV Drukkerij Verbeke, Gent

ISSN - nummer: 1376-2966